

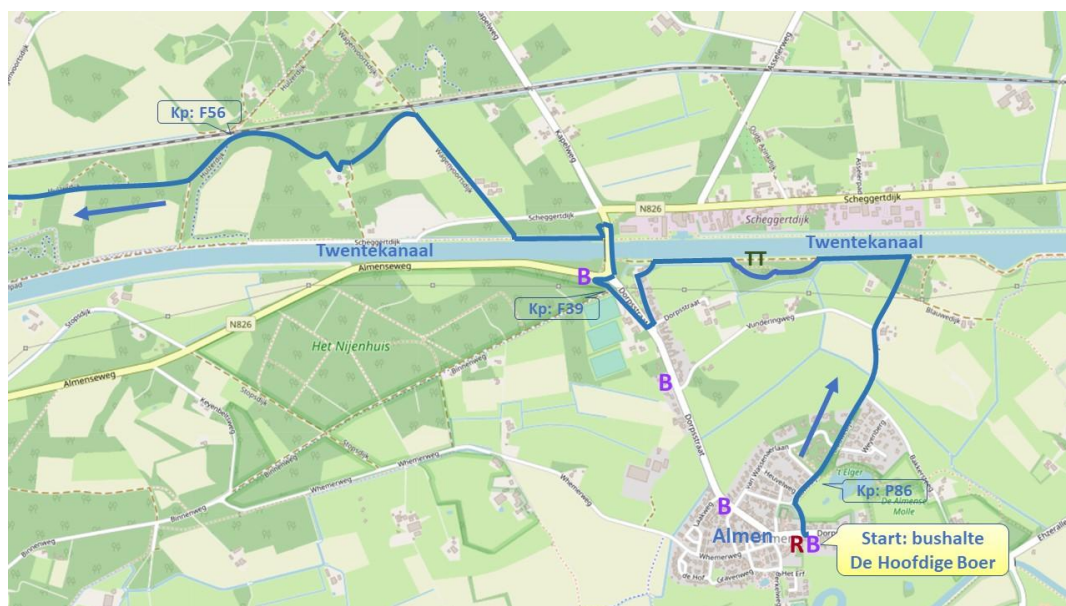

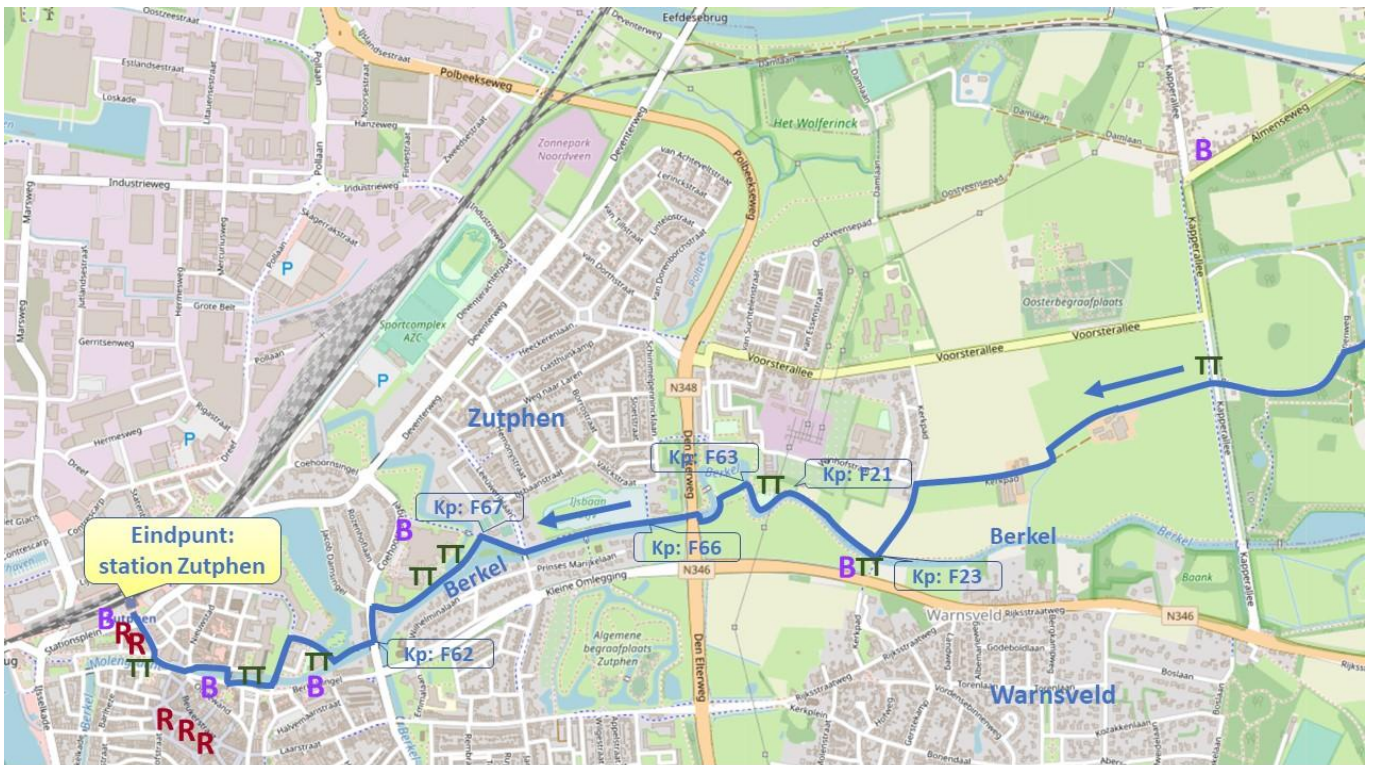
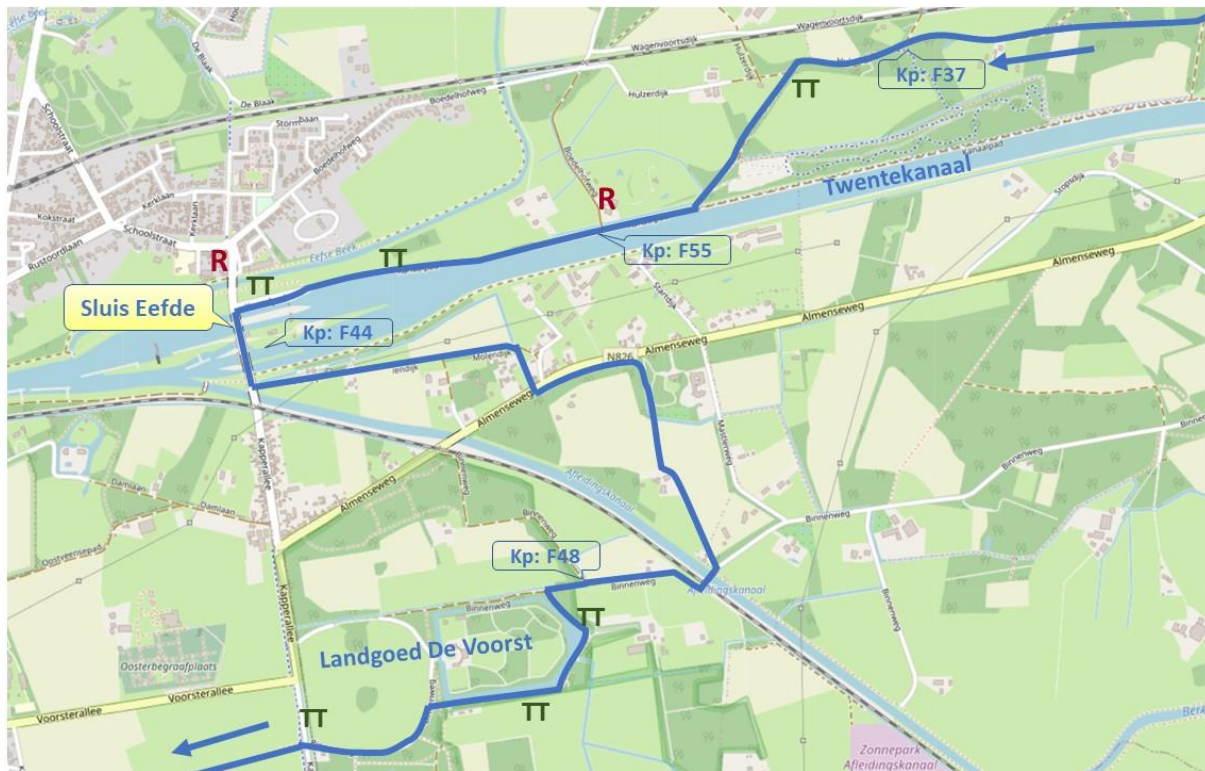
De Hulzerdijk

Auteur: Dolf Logemann

Lijnwandeling van Almen naar Zutphen

Almen is een rustiek dorpje in de Achterhoek, Zutphen een pronte Hanzestad. De meeste wandelaars tussen beide plaatsen kiezen voor de route langs de Berkelmeanders. Ook heel mooi, maar déze wandeling kiest voor de route langs de Hulzerdijk en het Twentekanaal. Die is zelfs voor Zutphenaren veel minder bekend. Daarom tref je er onverwacht veel weinig belopen paadjes door een afwisselend landschap van bossen en kleinschalige agrarische percelen. Naast de Hulzerdijk vormt ook het Twentekanaal een belangrijke as in deze route. Het kanaal zelf, met een bewogen geschiedenis, doet nogal kunstmatig aan: lang, breed en kaarsrecht. Maar de kades zijn bloemrijk en het uitzicht over het brede water heeft zeker zijn charme. Daardoor is dit een behoorlijk afwisselende wandeling. Die afwisseling wordt naarmate Zutphen nadert nog versterkt doordat ook de karakteristieke Molendijk en de landgoederen Het Mastler en De Voorst in de route zijn opgenomen, evenals het charmante riviertje de Berkel. De wandelaar treedt Zutphen binnen binnen via aantrekkelijke groene parken. Je eindigt met een stukje van het oude centrum van deze fraaie Hanzestad.

Routebeschrijving

NB. In deze routebeschrijving vermelden we - tussen haakjes - consequent de straatnamen, ook als die niet in het veld vermeld staan. Dit omdat deze behulpzaam kunnen zijn bij de oriëntatie op de kaart of bij het vragen naar de juiste weg.

1. Vanaf de bushalte in Almen, recht tegenover Hotel De Hoofdige Boer de Staringweg inlopen
2. Op een driesprong rechts aanhouden (Blauwedijk)
3. Blauwedijk geheel aflopen tot aan de graskade langs het Twentekanaal. Het laatste stukje via een bospad door een bosje
4. Op de kade langs het kanaal linksaf
5. Na circa 250 m, bij het begin van een bosje, schuin links omhoog via een smal kronkelend paadje door het (hoger gelegen) bos. In een splitsing links aanhouden. Aan het eind van het pad weer terug naar de kade. Daarna verder richting de brug

Je kunt ook het pad door het bos overslaan en op de kade blijven

6. Aan het eind, net voor de brug, met het fietspad mee naar links. Je loopt tussen de huizen door richting een blauw bord dat de bebouwde kom van Almen aanduidt
7. Vóór het blauwe bord steek je de weg over, richting een brandweerkazerne. Vóór die kazerne rechts aanhouden (Binnenweg) en langs een voetbalveld doorlopen tot de volgende bocht
8. In de bocht, bij het paaltje van keuzepunt F39 rechtsaf, een tegelpad omhoog
9. Aan het einde van het tegelpad linksaf, de Almenseweg oversteken en via de brug naar de andere kant van het Twentekanaal
10. Halverwege het talud aan de andere kant van het kanaal, aan de linkerzijde, naar beneden via een smal en steil 'olifantenpaadje' het bos in. Vervolgens onderaan in het bos links aanhouden en doorlopen tot op de kade langs het Twentekanaal. Op deze graskade rechtsaf
11. Na ruim 250 m staat er een ijzeren paal met een bordje '2' (NB. Dat cijfer 2 is alleen zichtbaar vanaf de kant van het kanaal). Nu nog 50 m doorlopen en dan rechtsaf via opnieuw een 'olifantenpaadje' en een balk over de naastgelegen kwelsloot. Daarna rechtdoor over een bospad naar de weg (Scheggerdijk)
12. Scheggerdijk oversteken en rechtdoor (Wagenvoortsdijk). Doorlopen tot aan een spoordijk
13. Direct vóór de spoordijk linksaf, via een smal zandpaadje

Je betreedt nu het landgoed Oud-Berkenroede

14. Aan het einde rechtsaf, via een iets breder zandpad. Dit bochtige pad eindigt bij een tunnel onder het spoor.
15. Ter hoogte van de spoortunnel min of meer rechtdoor en langs het paaltje van keuzepunt F56, een zandweg met naastliggend fietspad (Hulzerdijk). Deze weg aflopen tot aan keuzepunt F37. Zijpaden en wegen negeren
16. Bij het keuzepunt F37 nog steeds rechtdoor. Bij een afslag naar een boerderij links aanhouden. Je komt weer uit bij het Twentekanaal
17. Op de kanaaldijk rechtsaf richting een sluizencomplex. Je kunt hier desgewenst onverhard lopen over een smal graspaadje tussen de dubbele bomerij

18. Bij het sluizencomplex linksaf, het Twentekanaal oversteken. Daarna doorlopen tot de Molendijk, het paaltje van keuzepunt F44 op de hoek
19. De Molendijk is eerst een asfaltweggetje, maar wordt voorbij huisnummer 2 een zanderig karrenspoor.
20. Na ruim 400 m van het zandpad passeer je een watergang. Hier rechtsaf, via het schouwpad langs de watergang tot aan de Almenseweg

Deze watergang staat bij het waterschap bekend als de Afwatering van Bierman

21. Almenseweg oversteken en aan de overzijde verder langs dezelfde watergang. Doorlopen tot waar het pad zich bij een halfverharde weg voegt
22. Bij de halfverharde weg rechtsaf, doorlopen tot aan een boerderij
23. Boerderij links passeren, een houten hek aan de rechterhand. Doorlopen tot aan een asfaltweggetje (Binnenweg)
24. Op de Binnenweg rechtsaf. Je passeert een brug over het Afleidingskanaal. Na de brug rechts aanhouden en doorlopen tot het paaltje van keuzepunt F48

Het Afleidingskanaal is een van de drie punten waarlangs overtollig Berkelwater naar het Twentekanaal wordt afgevoerd.

Voorbij de brug kom je op het grondgebied van het landgoed De Voorst, eigendom van en beheerd door Stichting Het Geldersch Landschap & Kasteelen.

25. Bij keuzepunt F48 rechtdoor en daarna eerste bospad linksaf. Volg dit pad met de bocht mee naar rechts. Houdt het water van de slotgracht steeds aan je rechterhand
26. Waar de slotgracht scherp naar rechts buigt, op een kruispunt van bospaden, nog even rechtdoor en met de bocht mee naar links. Je komt uit op een halfrond klinkerweggetje. Hier links aanhouden en doorlopen tot een (vrij drukke) asfaltweg (Kapperallee)
27. Kapperallee oversteken en aan de overzijde verder via een wandelpad achter een houten klaphekje
28. Wandelpad geheel aflopen. Aan het eind, via eenzelfde klaphekje, rechtsaf. Je loopt over een erf (dat is toegestaan), daarna verder via een grindweg
29. Einde grindweg linksaf (Kerkpad). Doorlopen tot aan karakteristiek wit bruggetje over het riviertje de Berkel
30. Vóór het bruggetje rechtsaf, via het graspad langs de Berkel
31. Aan het eind van het graspad klein bruggetje oversteken en het pad vervolgen
32. Het pad komt uit bij de provinciale weg N348. Hier rechtsaf via het fietspad. Na ruim 10 m, aan de andere zijde van de brug linksaf, de provinciale weg voorzichtig oversteken en aan de overzijde verder rechtdoor via een onverhard pad langs de Berkel
33. Je volgt het pad (later fietspad) langs de Berkel tot aan een brede klinkerweg (Leeuweriklaan)
34. Leeuweriklaan oversteken en aan de overzijde verder. Bij een splitsing links aanhouden
35. Het geasfalteerde voetpad komt uit bij een verkeersweg (Coehoornsingel). Hier linksaf en na ruim 100 m de Coehoornsingel oversteken en verder via een fietspad, opnieuw langs de Berkel (Bongerspade)
36. Het fietspad geheel aflopen, zijpaden negeren. Aan het eind tussen de bebouwing door
37. Aan het einde linksaf (Isendoornstraat), deze geheel aflopen

Aan het eind loop je langs de Berkelpoort, een onderdeel van de vroegere stadsmuur

38. Voorbij de brug rechtsaf, via een halfverhard voetpad onder de Berkelpoort door
39. Bij het eerstvolgende bruggetje rechtsaf, daarna eerste straatje linksaf (Beekstraat)
40. Beekstraat uitlopen, daarna rechtdoor richting een verhoogd object met (in de zomer) een aantal fonteintjes)
41. Voorbij de winkel van C&A rechtsaf (Stationsstraat). Deze straat leidt naar het station. Je bent nu bij het eindpunt van deze wandeling.

Praktische informatie

Hoe er te komen

Buslijn 58 van Zutphen naar Borculo stopt doordeweeks in Almen. Uitstappen bij Landhotel De Hoofdige Boer.

In het weekend rijdt buslijn 450 vanuit Zutphen over Gorssel en Laren naar Almen.

Raadpleeg de reisplanner 9292OV.nl.

Horeca

- > HCR De Hoofdige Boer, het startpunt van deze route in Almen
- > Kantine camping Het Waldhoorn tussen de punten 17 en 18
- > Restaurant en cafetaria De Sluis, bij de sluis van Eefde 150 m naar rechts
- > Nabij het station en in de binnenstad van Zutphen

Inkorten

Inkorten is mogelijk door in Warnsveld te eindigen bij bushalte 'Kerkpad' van lijn 58, richting station Zutphen. Bij punt 29 van de routebeschrijving ga je dan rechtdoor, over het witte bruggetje. Daarna doorlopen tot aan de weg. De bushalte is hier rechts op de hoek. De wandeling is dan 12,4 km lang

Percentage verhard-onverhard

63 procent onverhard of halfverhard, de meeste verharding in de bebouwde kommen van Almen en Zutphen.

Achtergrondinformatie

Almen, een welvarend dorp

In 1900 was Almen nog een typisch boerendorpje met een kerk, een school, een herberg, een smidse en een stuk of wat boerderijen. De kerk was er voor de omwonenden, maar zeker ook voor de bewoners van het (niet meer bestaande) landgoed Ter Meulen. Na de eeuwwisseling vestigde zich een zuivelfabriekje in het dorp. Dat bracht groei in het dorp. Nu is het nog steeds een rustig dorpje en een geliefde woonplaats voor forenzen. Zeker interessant is ook het kleine museum STAAL, recht tegenover de kerk. Hier wordt leven en werken van de dichter A.C.W. (Winand) Staring (1767-1840) getoond en het Achterhoekse landschap waarin hij leefde. Van Staring is het gedicht dat begint met 'Elk weet, waar 't kerkje van Almen staat'. Dit lange en humoristische gedicht gaat over de zeer koppige (in het gedicht 'hoofdige' genoemd) boer Stuggink die niets op heeft met nieuwichterij. Hij weigert om in Almen ter kerke te gaan via een nieuw aangelegde brug over een zijbeek van de Berkel.

Het Twentekanaal, met handkracht gegraven

Het Twentekanaal werd aangelegd in de periode 1930 tot 1938 als onderdeel van de werkverruiming in de crisisjaren. Opdrachtgever was Rijkswaterstaat, tot op de dag van vandaag de eigenaar en beheerder van het kanaal. Voor de aanleg werden vooral werklozen ingeschakeld, meestal uit de grote steden in het westen van het land. De Nederlandse Heidemaatschappij zorgde voor de technische en organisatorische begeleiding. Natuurlijk waren er in die tijd al graaf- en andere machines beschikbaar. Maar om zoveel mogelijk werklozen aan het werk te helpen werden alleen schoppen en kruiwagens ingezet. Het hele kanaal, van Zutphen tot Enschede, werd volledig met de hand gegraven. Voor de werkverruiming werd steeds gezocht naar 'nuttige projecten'. Dit project kwam vooral ten goede aan de Twentse textielindustrie. Via het kanaal werden vooral ruwe katoen uit de Rotterdamse haven en steenkool uit de Limburgse mijnen aangevoerd. In 1953 werd het Twentekanaal uitgebreid met een zijtak naar Almelo. Tegenwoordig wordt het Twentekanaal vooral gebruikt voor het vervoer van zand en grind, veevoer, brandstoffen en containers.

De slag om het Twentekanaal

Nadat de geallieerden na hun gedwongen winterstop in maart 1945 de bevrijding van Nederland hervatten, bleek het Twentekanaal een belangrijke barrière. Canadese en Britse eenheden zetten in de nacht van 2 op 3 april bij Almen en op 3 april bij Goor en Delden de aanval in. Met kleine rubberbootjes werden de manschappen onder hevig vijandelijk vuur overgezet. Ook aan land kregen de Canadezen met Duits vuur te maken. De Duitsers verdedigden het Twentekanaal vanuit een loopgravenstelsel aan de noordzijde van de spoorweg. Deze loopgraven zijn nog altijd terug te vinden, zelfs op korte afstand van de route. Als je het tunneltje onder het spoor door loopt, vind je aan de andere kant een informatiebord van spoorwegbeheerder ProRail. Het bord verwijst naar het naastgelegen bosje waarin de loopgraven en schuttersputjes nog zichtbaar zijn. Ze bevinden zich een paar tientallen meters voorbij het houten hek naast de tunnel. De tunnel is vernoemd naar de Nieuw-Zeelandse piloot Raymond Cammock die een paar maanden eerder bij een luchtaanval op een Duitse munitietrein het leven liet. Dat gebeurde overigens niet op deze plek, maar bij een andere spoorwegovergang, iets westelijker.

Oktober 1944: geslaagde aanval op een munitietrein

Op 6 oktober 1944 beschoot een squadron Hawker Tempest jachtvliegtuigen van de (Britse) RAF tussen Almen en Eefde een Duitse munitietrein, die onderweg was van Hengelo naar West-Nederland. De aanval was succesvol, de trein werd vernietigd en de munitie ontplofte. Maar bij deze aanval werd ook de Hawker van de Nieuw-Zeelandse piloot Raymond Cammock door Duits luchtafweergeschut geraakt. Het toestel boorde zich ter hoogte van de spoorwegovergang Wagenvoortsdijk (net rechts van keuzepunt F37) in de laatste treinwagon. Piloot Cammock overleefde de crash niet. Ter nagedachtenis aan hem herinnert een informatiebord bij de spoorwegovergang aan deze luchtaanval. Overigens beschoten RAF-vliegtuigen acht dagen later opnieuw een Duitse munitietrein, deze keer bij het station van Zutphen. Deze trein bleef een dag lang branden en veroorzaakte enorme schade aan het stationsgebied en het Deventerwegkwartier. Ook vielen er door rondvliegende munitie diverse burgerdoden, tot in Warnsveld toe.

Sluis Eefde

Het totale hoogteverschil tussen Enschede en Zutphen is 21 meter. Om dat verschil te overbruggen zijn in 1933 bij de aanleg bij Eefde, bij Delden en bij Hengelo sluiscomplexen aangelegd. Het hoogteverschil bij Sluis Eefde en Sluis Delden is 6 meter, dat bij Sluis Hengelo zelfs 9 meter. Om te veel waterverlies tegen te gaan is aan elke sluis een gemaal toegevoegd, dat indien nodig water omhoog pompt. Zo ook bij Sluis Eefde. Om meer en grotere schepen te kunnen schutten is in 2020 in Eefde aan de noordkant een tweede sluiskom toegevoegd. De oude, zuidelijke sluiskom is 12 m breed en 140 m lang, met een maximale aflaaddiepte van 2,80 m. De nieuwe, noordelijke kom is 12,5 m breed en 125 m lang met een maximale aflaaddiepte van 3,50 m.

Huis De Voorst

Huis De Voorst is eigendom van Stichting Het Geldersch Landschap en Kasteelen. De naam is afgeleid van het oud-Nederlandse woord 'Foreest', dat 'koninklijk bos' betekent en verwantschap heeft met het Engelse woord 'forest' en het Duitse 'Forst'.

Huis en landgoed zijn opgericht door Arnold Joost van Keppel. Deze jonker was een goede vriend (en volgens historici de geliefde) van Prins Willem III. De bouw van het huis en de aanleg van de paleistuin zijn voor hem door de Prins gefinancierd. Om de Prins te gerieven liet Van Keppel het Huis rond 1700 bouwen als een (verkleinde) kopie van Paleis Het Loo in Apeldoorn. Op het toegangshek prijken vier 'oranjebomen', als teken van verbondenheid met het koningshuis. De tuinarchitect van Willem III zorgde voor de aanleg van de bijbehorende geometrische tuinen, waardoor het Huis de bijnaam 'Het Versailles van de Achterhoek' kreeg. Huis De Voorst raakte later in verval en de tuinen werden omgezet in de sierlijkere Engelse landschapsstijl. Nu liggen het landhuis en de tuinen er weer netjes bij.

Arnold Joost had in Zutphen overigens een slechte naam. Om zijn fontein te laten sproeien had hij zoveel water nodig dat de stadswatermolens in Zutphen bij gebrek aan water stilvielen. Op 27 april 1703 trok een legertje Zutphense burgers ten strijde tegen de Heerlijkheid De Voorst en vernielde daarbij een aantal bruggen en waterwerken. De plunderingen passen in een golf van klein verzet tegen de almacht van Willem III (waar Arnold Joost terecht mee werd geassocieerd).

Zutphen, al 1.700 jaar bewoond

Zutphen is een van de oudste steden van Nederland. Al rond het jaar 300 streek een groep Chamaven, een Frankische stam, neer op een rivierduin nabij de rivier de Berkel. Zij waren niet de eerste bewoners in deze streek, maar sinds die tijd is er altijd bewoning geweest in wat later de plaats Zutphen zou worden. Daarmee is Zutphen bijna 500 jaar ouder dan bijvoorbeeld Deventer en bijna 900 jaar ouder dan Amsterdam, toch ook oude steden. Zoals hiervoor al beschreven bestond in die tijd de IJssel nog niet. De Berkel stroomde in die tijd een oud Rijndal in zuidelijke richting. In 882, de Rijn was nu wel in noordelijke richting doorgebroken, plunderden de Vikingen de kleine Frankische nederzetting die inmiddels was uitgegroeid tot het bestuurscentrum van de graven van Hamaland. Het bijzondere daarvan is dat van die aanval concrete sporen zijn teruggevonden. Bij de opgravingen voor het nieuwe stadhuis werden rond de laatste millenniumwissel een vrouw en twee kinderen gevonden: door zwaardslagen vermoord en onbegraven weggeworpen in de restanten van hun hutten. Na die aanval werd de nederzetting opnieuw opgebouwd, maar nu met een ringwalburcht, een gracht en palenrijen ter verdediging. In het midden werd een houten hof gebouwd, de residentie

van de Graven van Hamaland. Wie de kaart van het centrum bestudeert herkent nog steeds het ronde patroon in de straten en marktplaatsen van het centrum. Het huidige langgerekte, halfronde marktplaats ontstond toen de ringwal werd vervangen door een stadsmuur. Die muur werd iets noordelijker aangelegd, waardoor ook een tweede Grafelijke hof werd ingesloten, het latere Dominicanenklooster met de bijbehorende Broederkerk, nu de openbare bibliotheek. Lange tijd bestond Zutphen uit drie aaneengesloten, maar apart ommuurde gedeeltes: het oude centrum, de Nieuwstad en de Spitaalstad. Waar de huizen in oorsprong van hout waren, werden deze in de 12e en 13e eeuw vervangen door stenen. In het oude centrum van Zutphen zijn nog tientallen panden met een bouwgeschiedenis die tot die tijd teruggaat, al zijn de meeste voorgevels van na die tijd.

In de 11e eeuw ontwikkelde Zutphen zich tot een belangrijk administratief centrum. Aan de 's-Gravenhof, het plein tegenover de grote Walburgiskerk, werd het houten grafelijke paleisje vervangen door een tufstenen palts. In dit voor die tijd enorme stenen gebouw bevond zich een grote aula waar de vorsten van die tijd dineerden, recht spraken en regeerden op hun inspectiereizen over hun uitgestrekte grondbezit. In dezelfde tijd ontstond aan de overkant van het plein een kapel. Deze werd in de jaren erna uitgebouwd tot de Walburgiskerk, genoemd naar een Engelse abdis en evangelieprediker. In deze kerk bevindt zich één van de drie nog bestaande libriën in Europa, waar talloze oude middeleeuwse kerkboeken aan kettingen liggen. Zutphen was lange tijd de residentie van het Graafschap Zutphen, door inhuwelijking verbonden met het Graafschap Gelre. Zutphen was in de Middeleeuwen bovendien zeer actief in de Rijnhandel op Keulen en in de Hanze. Vooral in de 14e eeuw bloeide de economie. Aan het eind van de 15 eeuw zakte de handel om verschillende redenen in, onder meer omdat de IJssel verzandde. De 16 en 17e eeuw bezorgden Zutphen vooral armoede en narigheid. Geen enkele oorlog ging het plaatsje voorbij en elke keer werd er zware strijd geleverd. Pas in de 18e eeuw keerde de rust weer. Zutphen heeft nu veel meer een regionale functie, met - tot op de dag van vandaag - een belangrijke rol als centrum van de rechtspraak. Rijkdom werd vooral vergaard in de landbouw en de bosbouw. Vermogende lieden exploiteerden hun landgoederen in de omgeving van Zutphen en bouwden hun majestueuze winterverblijven in de stad. Zutphen ontwikkelde zich pas laat tot een industrieel centrum. Nu ook dat voor een belangrijk deel verleden tijd is, komt de werkgelegenheid vooral uit de zorgsector en de zakelijke dienstverlening. Vanwege de goede treinverbindingen werken ook veel Zutphenaren in Arnhem, Deventer of Apeldoorn. Wat rest is een eeuwenoud, gezellig centrum met maar liefst meer dan 900 monumenten en een prachtig achterland.

4 **Neem een abonnement!**
Meer dan 1500 wandelkaarten

voor slechts
€ 13,50